

ORHAN VELİ İMZASIYLA YAYIMLANMIŞ BİR ŞİİR ÜZERİNE

Necati Tonga

ORHAN SEYFİ ORHON'UN *AKBABA* MECMUASINDA NEŞRETTİĞİ ORHAN VELİ İMZALI ŞİİR, KULLANILAN İMGELER GÖZ ÖNÜNE ALINDIĞINDA GARİP ŞİİR HAREKETİNİN ÖZELLİKLERİNİ YANSITMAKTADIR.

Orhan Veli

Orhan Veli ve arkadaşları tarafından ortaya konulan ve Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde Garip Hareketi¹ adı verilen yeni şiir anlayışına karşı ilk edebî tenkitler, *Akbaba* dergisi çevresinde oluşan edebî muhit, özellikle dönemin Babıâli'sinin etkili iki kalemi Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon tarafından ortaya konulmuştur. Çoğunlukla alaya alma şeklinde gelişen bu tenkitler, 1941 yılının ikinci yarısından itibaren *Çınaraltı* dergisinde yürütülmüştür.

Garipçilere "Bobstil" yakıştırması da Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon tarafından yapılmıştır. *Akbaba*'da bobstil olarak nitelendirilen şairlere, onların şiirlerine ve bu şiir hareketini destekleyen Nurullah Ataç'a karşı çok sayıda edebî tenkit yazılmıştır. Bu yazıların çoğunu Fiske müstearını Orhan Seyfi Orhon kaleme almıştır.²

Orhan Seyfi, daha Garip hareketinin *Varlık* mecmuasında görülmeye başladığı dönemde, *Edebiyat Tenkidi* alt başlığı altında yayımlanan "Varlık Mecmuası Üzerine" isimli yazısında edebiyatımızın o zamana kadar alışık olmadığı bu yeni şiir örneklerini eleştirmiştir:

"(...) Artık şiir yazabiliriz. Yalnız dikkat edin, içinde vezin, kafiye, şekil, his, hayal falan olmasın.

Montör Sabri ile
Daima geceleyin
Ve daima sokakta
Ve daima sarhoş konuşuruz
O her seferinde
(Eve geç kaldım) diyor
Ve her seferinde,
Kolunda iki okka ekmek.

Bitti. İmzayı atalım. Oktay Rifat.³] Nasıl yeni tarzda şiir yazmak kolay değil miymiş? Ah, keşke ağaçlar kalem, denizler mürekkep ve bir iki hafta boş zamanımız olsa da birkaç yüz cilt şiir yazıp ortaya çıkıversek!⁴

Orhan Seyfi'nin *Akbaba*'da Bobstil şairlere dair yazdığı tenkit yazılarından en dikkat çekeni ise, "Yegâne Münekkidimiz Nurullah Ataç'tan Bir Rica"⁵ başlıklı olanıdır. Çünkü Orhan Seyfi, bu yazısında Orhan Veli'nin 17.06.1939 tarihli bir mektupla *Akbaba*'da basılmak üzere *Yaz Senfonisi* adlı bir şiir gönderdiğini belirtmiş, Garip şiirinin o dönemde en önemli savunucusu

YEGÂNE MÜNEKKİDİMİZ NURULLAH ATAÇ'TAN BİR RİCA

Aziz Nurullah Ataç;

Geçen gün masamın üstünde bir mektup buldum. Ankara'dan geliyor. Açtım, imzasına baktım: Orhan Veli. Senin şu meşhur genç şairin. "Yazık oldu Süleyman efendiye" mısraının sahibi. Aynen şu satırları yazıyor:

'Ufak, fakat az çok üzerinde çalıştığım bir şiirimi yol-luyorum. Saygı ile neşrini dilerim.'

17.6.1939

Heyecanımı tahmin edersin. Gönderdiği şiiri harfi harfına yazıyorum:

YAZ SENFONİSİ!

Nazif Toker'e

*Sonbaharı beklemek ne de zor,
Henüz patlıcanlar renk vermedi...
Samanpazarı esniyor durmadan!
Bu yaz asla bereket getirmedi*

*Tembel bir merkeptir zaman,
Yıldızlar tükeniyor gökyüzünde...
Mevsimler bir İspanyol öküzünde,
Haykırıyor zaman zaman!...*

-Ankara-

Orhan Veli

Şaşırdım kaldım. Türk edebiyatının en güzel mısra- nı yazan genç şairin bu lütufkârlığına sebep ne? Acaba geçen nüshamızda Florinalı'dan inhilâl eden edebiyat

krallığına kendisini layık gördüğümüz için mi? Senin bi- at edişini gösteren bu karikatür büsbütün şaka değildi, samimi fikrimizin ifadesiydi!

Yoksa muzibin biri onun ağzından böyle bir şey mi uydurdu? Şiiri tekrar tekrar okudum. El yazısını tanı mı- yorum ki bir karar verebileyim. Arkadaşları çağırdım. Tekrar gözden geçirdik. Bir seferinde hep birden:

-Billâhi onun!...dedik. Üslup, âhenk, eda, fikir, his, hayal, hepsi, hepsi aynı. Hattâ bu şiirde 'Yazık oldu Sü- leyman efendiye'den güzel mısralar var.

Öbür seferinde tereddüt ettik:

-Yok, canım, dedik, bunu alay için birisi uydurmuş. Böyle patlıcanlı, öküzlü şiir olur mu? İmkânı yok.

İşte, iki gözüm, bu kararsızlık içinde şiiri neşredip se- nin reyini sormadan başka çare bulamadık. Eğer sen de halledemezsen, gel mektubun yazısına bak!

Görüyorsun ki cehaletimiz bizi ne gülünç hâle soktu. Edebiyatımıza dair ölçüsünü bildirmeden verdiği hü- kümler işte böyle herkesi şaşırtıyor. Artık sanat eserinin sahtesile hakikisini ayırd edemiyecek hâle geldik!

Cevabını sabırsızlıkla bekliyoruz. Eğer bu şiir Orhan Veli'nin yeni bir şaheseri ise gelecek sayımızda kendisi- ne alenen teşekkür edeceğiz. Değil de alay için birisi uy- durmuşsa buna cüret edenin ağzının payını vereceğimi- ze emin ol! ■

O.S.O.

Akbaba, c.11, nr. 285, 22 Haziran 1939, s. 6.

olan Nurullah Ataç'tan da bu şiirin Orhan Veli'ye ait olup olmadığı noktasında fikirlerini sormuştur.

Orhan Seyfi Orhon'un *Akbaba* mecmuasında neş- rettiği Orhan Veli imzalı şiir, kullanılan imgeler göz önüne alındığında Garip hareketinin özelliklerini yansıtmaktadır. Şiirde geçen "patlıcanların renk ver- memesi", "Samanpazarı'nın esnemesi", "zamanın tembel bir merkep olması", "mevsimlerin bir İspanyol öküzünde haykırması" gibi ifadeler Türk edebiyatı- nın o döneme kadar alışık olmadığı imgelerdir. Şiirde bu tarz kullanımlar, Garip hareketi ile edebiyatımız- da görülmeye başlanmıştır.

Nazif Toker'e ithaf edilen şiirin ilk dördlüğünde, yaz mevsiminden kaynaklanan rehavet anlatılmaktadır.

İkinci dördlükte ise, genel olarak zaman kavramı değ- lendirilmektedir. Şiirin ikinci dördlüğünde zamanın tembel bir merkebe benzetilmesi, ilk dördlükteki sıkın- tının yansıması olarak düşünülebilir.

Yaz Senfonisi, dördlüklerden müteşekkil bir şiirdir ve şiirin mısralarında hece sayıları arasında simetrik bir uyumun olduğu gözlemlenmektedir. İlk dördlükte hece sayıları 10 ve 11'li, ikinci dördlükte ise 8 ve 11'li heceler art arda ya da çaprazlama gelecek şekilde sıra- lanmıştır.

Akbaba dergisi, dönemin tirajı en yüksek dergisidir ve bu sebeple Orhan Veli'nin bu dergiye yukarıdaki şii- ri gönderme ihtimali vardır. Bu şiir *Akbaba* dergisinde yayımlandıktan sonra Orhan Veli ve Nurullah Ataç, Or-

KEŞKE ÇEKİLMESEYDİ SULAR

çıplak ayaklarıyla
ateşinde yürüdükleri çöldü nefes
nasırlaşan günler eklene eklene
bitti birinci harp

nîl sularında salımız yüzdü

hecinsüvar izlerinde
üzerinde güneş batmayan ülkenin
her boğumunda gözü açık gitmiş
mütegallibe ölüleri

kum denizinde saklı
anadolu'nun göğsünden su emmeyi düşleyerek düşen
kaç ittihatlerakkizde var
ricat eden ufukta?

oysa kahire yeşil, sına sarıydı hep
herkese yetecek kadar hurma vardı
bedevinin olmalıydı gazveler

ve yukarıda dilleniordu ararat
"bu günler için mi oturttum geminizi
kutsal tepeme, kanatlarını kırasınız diye mi
uçurdum bir çift barış güvercinini
nuh'un ellerinden"

keşke çekilmeseydi sular
görünmeseydi dünya denen uslanmaz ada

■ Orhan Veli

han Seyfi'nin yazısına cevap mahiyetinde bir yazı kaleme almamışlardır. Bu durum da *Yaz Senfonisi* adlı şiirin Orhan Veli'ye ait olma ihtimalini artırmaktadır.

Orhan Veli'nin gerçekten Orhan Seyfi'ye *Akbaba*'da neşredilmek üzere yukarıdaki şiiri gönderip göndermediği yahut böyle bir mektubun var olup olmadığı noktasında şüphelerimiz olmakla birlikte [*fakat böyle bir mektup varsa ve bu şiir de Orhan Veli'ye aitse*] şairin Adam ve Yayı Kredi Yayınları'nda neşredilen ve bütün şiirlerini toplayan kitaplarında bu şiir görülmemektedir.

- 1 Garip Şiir Hareketi hakkında daha fazla bilgi için bkz.: Hakan Sazyek, *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ank., 1996, 384 s.
- 2 *Akbaba* mecmuasının Garip şiir hareketine karşı aldığı tavrı göstermesi bakımından belli başlı şu yazılara bakılabilir: O.S.O., "Yeni Şiirler", *Akbaba*, 13 Birinciteşrin 1938, s. 6-7; O.S.O., "Edebiyat Tenkidi: Son Şiirler", *Akbaba*, 1 Birincikânun 1938, s.6; Fiske, "Rövu", *Akbaba*, 18 Mayıs 1939, s. 4; Fiske, "Edebiyat Tenkitleri", *Akbaba*, 8 Şubat 1940, s.4; Çimdik, "Haftanın Edebiyatı", *Akbaba*, 11 Nisan 1940, s. 6; Fiske, "Bir Şiir Kitabı: Vazgeçemediğim", *Akbaba*, 22 Mart 1945, s. 2; Yusuf Ziya Ortaç, "Edebiyat Vurguncuları", *Akbaba*, 12 Nisan 1945, s. 3-4.
- 3 Orhan Seyfi, yazısında bu şiirin Oktay Rifat'a ait olduğunu belirtmiştir. Fakat bu şiir, Mehmet Ali Sel müstearı ile 15 İkincikânun 1938'de *Varlık*'ta yayımlanmış olup Orhan Veli'nindir. Bkz.: Mehmet Ali Sel, "Montör Sabri", *Varlık*, c. 5, nr.109, 15 İkincikânun 1938.
- 4 Orhan, Orhan Seyfi, "Edebiyat Tenkidi: Varlık Mecmûası Üzerine", *Akbaba*, 17 Şubat 1938, s. 6-7.
- 5 Orhan, Orhan Seyfi, "Yegâne Münekkidimiz Nurullah Ataç'tan Bir Rica", *Akbaba*, c.11, nr. 285, 22 Haziran 1939, s. 6. ■